

SZEMLE

Közép- és kelet-európai népek és országok kapcsolatai

Törökország és más célterületek: a lengyel külpolitika déli, délkeleti tájékozódása

Richter, Phillip: *Die neue Außenpolitik Polens und die Rolle der Türkei.*
= *Südost Europa Mitteilungen.* 51. Jg. 2011. 4. no. 71-77. p.

Lengyelország egy ideje nyughatatlan igyekezettel keresi helyét a közös EU-külpolitika alakításában, amely nemzeti súlyának és igényeinek leginkább megfelelhetne. Földrajzi fekvésénél fogva alapvetően a keleti szomszédság- és bővítéspolitikai területén igazán reális a szerepvállalása, és nem is szalaszt el semmilyen kínálkozó lehetőséget ez irányban. Figyelmet érdemel ebből a szempontból Svédországgal közösen az európai szomszédságpolitika részeként indított keleti partnerség-programja, amely Franciaország Földközi-tengeri partnerségi kezdeményezésének párját adja.

A lengyel külpolitika keletre tekintő szerepvállalása ugyanakkor különös kitérőt tesz délkeletre: Törökország irányába. A délkeleti program Törökország EU-csatlakozásának támogatását és a lengyel-török gazdasági kapcsolatok elmélyítését és megszilárdítását egyszerre szolgálja. A török részről természetes viszonzott közeledés komolyságáról legújabbban magas szintű látogatások tesznek tanúbizonyságot: Donald Tusk lengyel kormányfő 2010 decemberében Isztambulban, a gazdasági miniszter 2011 folyamán Ankarában tett látogatást, Gül török elnök pedig Varsóban járt. Az aktuális közeledés „filozófiája” a közelebbi és régebbi múlt hirtelenjében felfedezett partnerségi hagyományaira tekinthet vissza, mint az Oszmán Birodalom és a Lengyel-litván Unió között fennállt diplomáciai kapcsolatok öröksége, Isztambul egykorú szembenállása Lengyelország 18. századvégi felosztásának politikájával vagy éppen a török jószolgálati politika felkínálása a náci Németország háborús áldozatává lett Lengyelország irányában. A történelmi örökség mélyén megbúvó platform-azonosság Oroszával szemben pedig ma is aktuális, s ebben a két állam jelenbeli szomszédságpolitikai érdekei tökéletesen megegyeznek.

A lengyel-török partnerség kérdéseiben kétségtelen a török EU-csatlakozás témájának nemzetközi politikai prioritása. Lengyelország a csatlakozási tárgyalások 2005-ös felvétele óta teljes mellszélességgel áll ki Törökország EU-integrációja mellett, mégpedig a bővítési politika egyenlő bánásmód elvének nyomatékos fenntartásával – a teljes jogú tagság értelmében, a különböző közbülső modellek elvetésével.

Lengyelország török partnerségi politikája mélyén egyidejűleg azonban nagy ívű gazdaságpolitikai tervek is meghúzódhatnak. Törökország lengyel szempontból igen csak ígéretes gazdasági partner. Az eddig elért előrehaladást fémjelző adat: a két ország közötti kereskedelmi volumen 2000-es 330 millió \$ kevés híján meghúszszorozódása (!) várható 2011-re, ami nem is áll meg szükségszerűen ezen a szinten. Tusk miniszterelnök gazdasági szereplők előtt tartott isztambuli beszédében méltán alapozta erre a mutatóra a kapcsolatok lehető legbiztosabb jövőképét. Ebben a jövőbeni Európa „két gazdasági tigriséről” szól a jóslat, amit hangoztatói az Európa-Ázsia tranzit lengyel – török közös lehetőségeire alapoznak – lengyel részről nyilván Ukrajnán keresztül, kaukázusi találkozásponttal.

*

Lengyelország soros EU-elnöksége 2011. második felében kedvező időszak a különböző tervek, elképzelések EU-szintű formális és informális egyeztetése szempontjából, a török csatlakozási téma napirenden tartását illetően pedig közel és távol vissza nem térő lehetőség, miután egy sor e szempontból legalább is szkeptikus tagállam következik az elnökségben. Ugyancsak jó alkalom az elnökségi időszak a lengyel külpolitikai szerepvállalás néhány további, még újabb déli, délkeleti irányú hangsúlyvetése számára, melyeket Sikorski külügyminiszter az EU-elnökség előestéjén előre is bocsátott. E tekintetben a Balkánra, valamint Észak-Afrikára nyílik a láthatár, mint azt előrevetítették a 2011 folyamán Horvátországgal, Szerbiával, Montenegróval, Bosznia-Hercegovinával, Albániával folytatott miniszterelnöki és külügyminiszteri tárgyalások vagy líbiai, tunéziai, egyiptomi tájékoztató látogatások.

Balkáni vonatkozásban a lengyel részről nyomatékkal támogatott EU-bővítési folyamat kérdései állnak előtérben (élen a horvát csatlakozással). Lengyelország a bármikor csatlakozó államokkal kapcsolatban (adott pontokon akár a szláv testvériségre is apellálva) egyébként jó piaclehetőségeket lát főként agrártermékei számára, egyben e térségen belül is számít a lengyel-török gazdasági érdekközösség relevanciájára.

Észak-Afrikában tájékoztató látogatásokra került sor (Tunézia: Lech Wałęsa, Bengasi, Egyiptom és még egyszer Tunézia: Sikorski), melyek a demokratikus változásokért folyó küzdelem harci frontján álló erők európai és azon belül lengyel megsegítésének lehetőségeit vizsgálták. Sikorski bengasi látogatása különben a NATO-val, illetve az EU-val egyeztetett lépés volt. A lengyel részről jelentkező észak-afrikai aktivitás mindazáltal a lengyel partnerség-keresés további célterületére hívja fel a figyelmet. Hogy ebben a régióban Franciaországgal versengeni avagy társulni kívánna-e, az másodlagos kérdés. Döntő: az EU-konzensus kereteibe illeszkedő, ugyanakkor a lengyel külpolitikai arculatot tovább egyenítő szereplehetőség elnyerése.

Komáromi Sándor